

עאירי'ם לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

נקודות אור

באחד הימים התלווה הגר"א טורק שליט"א לנסיעתו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, במהלך הנסיעה ציין הרב טורק בהתפעלות כי מרן הגרש"ז זכה במתנת שמים מיוחדת, שככל היוצא מפיו ייעשה, וכל ברכותיו מתקיימות.

נענה לעומתו רבי שלמה זלמן: 'אין בכך כל פלא, וזה בכלל לא 'מופת' אישי שלי, הדבר נתון בידי כל אחד ואחד. פשוט, כל מי שבא לפני ומזכיר צרה ומצוקה שלו, אני מתמסר לחוש את כאבו, לחוות את מצוקתו, להרגיש ממש מה עובר עליו. כשברכתי בוקעת מתוך התחושה הזו - אין פלא שהיא פועלת בשמי שמים את הישועה הדרושה, כי כשאדם מברך מכל הלב באמת בהרגישו את תחושת המצוקה של זולתו - בורא עולם מסכים עמו ומעניק את הישועה הנכספת!

חכמתכם ובינתכם

במוצאי חג ראשון של פסח נכנס למעונו של מרן הגרא"ל שטיינמן זי"ע יהודי מבוגר בעל זקן לבן עבות, ספק תמהוני ספק מקובל, ודרש במפגיע לפגוש את מרן זצ"ל, כיוון שהוא "אליהו הנביא"...

הנכדים שראו את גופו החסון ושמעו את דמיונותיו חששו הימנו, אך למרות זאת ניסו להסות אותו ולמנוע ממנו להיכנס לחדרו של הרב, כששמע הגרא"ל את הרחש-בחש בחוץ, והבין שמדובר ביהודי שטוען שהוא אליהו, ביקש להכניסו במהרה לתוך החדר.

מרן פנה אליו ואמר לו מה בפייך, הלה החל למלמל משהו על ענייני משיח כמובן. פנה אליו ואמר לו מרן - האתה זה אליהו הנביא? אם כן התכבד נא כי שמח אני בך מאד... ראשונה ארצה לדעת שאלה שהנני מחפש את פתרונה למעלה מתשעים שנה - "חצי קב בשתי אמות מהו"? אנה תאמר לי את התשובה שכח נכספתי אליה...! ויש לי עוד קושיות ואיבעינות...

כמובן, שהלה שנבון מהשאלות ברח מיד מן הבית ופרח לו איש האמת....

צריך עיון

עין תחת עין

ידועים דברי הגמ' (ב"ק פד.) שאין כוונת הפסוק עין תחת עין ממש, אלא עין תחת עין ממון.

והנה, הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מא), מפרש את הפסוק כפשוטו ממש. ש"מ שחסר אבר, יחוסר אבר, כאשר יתן מום באדם, כן יתן בו "מוסיף הרמב"ם שם, שאמנם ידועה לו דרשת חז"ל, לפיה הפסוק מתפרש על נתינת ממון, אך בכל זאת הוא אינו נמנע מלפרש כפשוטו, כי מטרתו בחיבור מורה נבוכים היא ביאור הפסוקים לפי פשוטם ולא לפי דרשות חז"ל.

וכבר תמהו המפרשים על דברים אלה של הרמב"ם; הרי דרשת חז"ל היא הקובעת והמחייבת, ואם קבעו חז"ל ש"עין תחת עין" פירושו ממון, הרי זוהי משמעות הפסוק ואין בלתה, ואיך נוטה הרמב"ם ממשמעות זו ומסביר משמעויות אחרות "על דרך הפשט"?

הגות שאבעס'

וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתמים

אומר רש"י: ממשמע שנאמר והרגתי אתכם, איני יודע שנשיכם אלמנות ובניכם יתומים, אלא הרי זו קלה אחרת, שהיו הנשים צרות כאלמנות חיות, שלא יהיו עדים למיתת בעליהן ותהיינה אסורות להינשא, והבנים יהיו יתומים, שלא יניחום בית דין לירד לנכסי אביהם, לפי שאין יודעים אם מתו אם נשבו

כתוב כאן ברש"י, שאדם המענה יתום ואלמנה, לא רק שהוא עצמו נענש, אלא גם אשתו וילדיו נענשים, שמלבד מיתת הבעל, תהיה האישה עגונה והילדים לא יוכלו לירש אותו מכיוון שלא ידעו האם הוא חי או נפל בשבי.

וצריך להבין, הרי מי שחטא ועינה את היתום והאלמנה זה הבעל והוא זה שאמור להיענש ומדוע מגיע עונש לאשתו וילדיו?

אלא מבאר הספורנו, שעינוי אשתו וילדיו של המענה הם 'מידה כנגד מידה', שמכיוון שהבעל עינה יתום ואלמנה, נגרם שגם אלמנתו ויתומיו יהיו מעונים.

רואים כאן את היסוד הידוע, שמידה כנגד מידה איננה עונש רגיל אלא מציאות, שהרי אם מידה כנגד מידה היא רק עונש, לא היו האישה והילדים צריכים להיענש, שהרי להם לא מגיע עונש על החטא שחטא אביהם, אך מכיוון שהמציאות היא שאדם שגרם עינוי ליתום ואלמנה יגרם עינוי לאלמנתו ויתומיו, על כן נגרם להם העינוי.

ביאורים רבים נאמרו בהסבר ה'מציאות' שנוצרת ע"י מידה כנגד מידה, המהרא"ל צינץ בדרשותיו מבאר את העניין ע"פ היסוד המפורסם של האלשיך הקדוש, ש"כל עובר עבירה אחת, כאילו בורא כח טומאה שמקטרג עליו", ועל פי זה מבאר המהרא"ל שעניין מידה כנגד מידה הוא, שמכיוון שהחטא הוא המעניש, הרי פשוט שהוא מעניש באותו ענין שנוצר ובא לעולם.

על ידי חטא האדם נברא מזיק, שמעניש את מי שיצר אותו באותו ענין שנוצר ובא לעולם, והחטא שנולד מעינוי יתום ואלמנה, גובה את חובו על ידי עינוי אלמנתו ויתומיו של המענה, גם אם ע"י כך ניזוקים האישה והילדים שאינם אשמים במאומה.

מבואר במלבי"ם, שנחלקו הראשונים האם הציווי של "כל אלמנה ויתום לא תענון", מדבר רק על יתום ואלמנה או שגם המצער שאר בני אדם האומללים ונדכאים עובר ג"כ על איסור זה, כשלישית רש"י שהוא הדין לכל אדם, אלא שדבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם, אך ברור הדבר שגם לדעת החולקים, ישנו עוון חמור יותר במי שמצער אדם חלש ואומלל, או אדם שנמצא בתקופה קשה, מאשר במי שמצער אדם רגיל, וכפי שאומר הרמב"ן על הפסוק במשלי (פרק כב פס' ב-בג), "אל תגזל דל כי דל הוא, ואל תדכא עני בשער, כי ה' יריב ריבם"; ומבאר הוא כך: "אל תגזול דל כי דל הוא" - אל תאמר בליבך שקל יותר לגזול אותו משום שהוא דל, "כי ה' יריב ריבם" - להיפך, דווקא משום שהוא דל, צעקתו נשמעת יותר.

פעמים רבות פוגשים, אנשים שיש להם התנהגות שונה מעט בתחום מסוים, אנשים חלשים ולא סטנדרטיים, או אנשים שלא בדיוק 'כמוני', וישנו אינסטינקט (-יצר בסיסי) לחוש עליונות מולם וללעוג למזדחרתם, או להתייחס אליהם כחסרי הבנה, שמותר לצחוק עליהם מכיוון ש'ממילא הם לא קולטים ולא שמים לב...!', שזה הוא כמובן שקר מוחלט, מכיוון שגם לאדם המתנהג שונה בתחום מסוים יש נפש רגישה, הזקוקה להכרה והערכה מהסובבים, ובדרך כלל היא אף יותר רגישה מאדם במצב רגיל, אך כפי שראינו, דווקא כלפי האנשים הללו העוון של הפגיעה והמזיק הנברא ע"י כך חמור הרבה יותר.

אך ישנו גם את הצד ההפוך של מידה כנגד מידה, הצד החיובי, כפי שאומר הבן איש חי על דברי חז"ל במסכת סוטה 'כל השם אורחותיו בעולם הזה זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה', שגם זה בכלל מידה כנגד מידה, ששם זה מלשון שומה, כלומר - אדם שתמיד בודק את העונשים שמקבל, מפשפש במעשיו תמיד ומשתדל בכל כוחו להיטיב דרכיו, זוכה בהשגחה ניסית ורואה בישועתו!.

עם ישראל הוא עם סגולה, כולנו מוקפים סגולות מימין ומשמאל, לבני חיי ומזוני ולהינצל מכל צרה וצוקה, וכאן יש לנו אפשרות לכות לברכה מיוחדת מד', שהרי אם העונש כ"כ חמור וגדול, הרי שמידה טובה מרובה ואדם שלמרות היצר הטבעי, ללעוג ולחלל במעשה או בלב פנימה בחלש והשונה, בוחר לראות את ה'אדם' שמולו ולהבין שמצוות 'ואהבת לרעך' היא גם אם הוא לא 'כמוך', מבהיר לעצמו שגם הוא בעל רגשות וגם הוא זקוק להכרה והערכה ככל אדם אחר ויותר, ואולי אפי' מצליח לכאוב את השוני שלו, שמי יודע מדוע היא נולדה ומדוע היא קיימת, יזכה בוודאי מידה כנגד מידה, שד' יסתכל על המקומות החיוביים שלו ויגולו רחמיו על המקומות הפחות חיוביים ויראהו בישועתו.

מעשה שהיה

החדר היה סגור, הדלת היתה נעולה. מחוץ לחדר המתינו רבנים ועסקנים נודעים, שהמתינו להכרעות שייצאו מן החדר הסגור. בתוכו, הסתגרו באותה עת שלושות ענקי הרוח שהנהיגו את יהדות ארצות הברית: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, והגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל. שעה ארוכה דנו גדולי הדור בשאלות כבדות משקל, שקלו אותן במאזני התורה שבראשם, וקיבלו הכרעות חדות כמתר...
 לפתע, בעיצומה של הישיבה, התנצל רבי משה בפני חבריו, ופנה לצאת. הוא ביקש את סליחתם כי יש לו חתונה חשובה שהוא חייב ללכת אליה, ולפיכך לא יוכל להמשיך בדיון. הוא מיהר לרכבו של תלמידו שהמתין לו, וביקש להגיע לאולם פלוני. 'אני צריך להגיע לחתונה והשעה כבר מתאחרת...' אמר רבי משה.

התלמיד הופתע והתעניין: 'חתונה? שמחה? זה בן משפחה?' - התעניין בנימוס. 'לא משפחה, שכן הרבנית אינה מצטרפת...' - הסביר רבי משה בפשטות, והתלמיד הררה כי כנראה מדובר בחתונה צאצא של מי ממקורביו ושומעי עצות של רבי משה, כמקובל. הן בכל יום היה רבי משה יוצא לחתונות, נכנס, מאחל מזל טוב, ויוצא. לפעמים - כמה חתונות בלילה אחד...

כשהגיעו לאולם, ההתרגשות בו גאתה לפסגות... פוסק הדור, מנהיגה של היהדות החרדית הגיעו הכל נקבצים ובאים לפתח האולם, להתברך מפיו של רבי משה. גם המחותן - אבי החתן נזקק מיד אל פתח האולם, וקיבל אותו בכבוד מלכים. רבי משה לחץ את ידיו בברכת 'מזל טוב' לבבית, והסביר בקצרה שהגיע מצד הכלה. 'זכיתם באוצר יקר מאוד, כלה נאה וחסודה, דעו להעריכה!' - הוסיף ואמר למחותן בחיך רחב, תוך התנצלות על שאיחר לבוא, בשל אסיפת רבנים דחופה...

שלא כמנהגו, התעכב רבי משה זמן רב בשמחה, לחץ ידיים לתור ארוך של אנשים שבאו להתברך מפיו, כשכל אחד מהם שמח על היותו שותף בשמחה שגדול הדור הוא חלק ממנה... אחר כך קם רבי משה ורקד עם החתן בהלהלהבות, כשכל הקהל מצטרף למעגלים השמחים, בטבורם ניצב רבי משה המפזז ומכרכר לכבוד שמחת חתן וכלה. לבסוף, נפרד רבי משה מהחתן באיחולים לבניים, תוך שהוא מוסיף ומשבח את הכלה באוזניו, ואחרי שהתעכב זמן כה רב - פנה לצאת...

רגע לפני שיצא, ביקש שיקראו גם את הכלה לירכתי האולם, בירך גם אותה ב'מזל טוב' והוסיף ברכות מקרב הלב, ואף התנצל על האיחור בהגעה לשמחתה, בשל היותו טרוד בנושא חשוב בענייני הכלל, אך למרות זאת - זכר מהשמחה והגיע. הוא הוסיף ואמר כי הבחין שמשפחת החתן היא משפחה לתפארת, ולכן אין לו ספק כי הקשר יהיה לבנין עדי עד ולדורות ישרים ומבורכים...

כששב לרכבו, חש התלמיד - הנהג כי הוא לא מצליח לכבוש את סבלנותו. 'אינני מביין...' גמגם התלמיד, 'של מי שהיתה החתונה הזו, בשבילה עזב הרב אסיפת רבנים דחופה, למרות שאין זו שמחה משפחתית. לא זו בלבד, הרב התעכב זמן רב ואסף השתהה לברך את הכלה! מה היה כאן?' ורבי משה נענה לו בחיך ואמר: 'אספר לך...'

היה זה ימים ספורים קודם לכן. על דלתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, נקשה נערה צעירה וזרה, חיזורת ומבווישת. מיד בבנייתה פוצה בבכי, וביקשה לשוחח עם הרב. כשנכנסה, סיפרה שהיא בת למשפחה עניה מירושלים, ובמאמצים לא מבוטלים - שודרה לבחור המתגורר בארה"ב, ונקבע שהחתונה תתקיים שם. בני משפחתה ניסו להשיג מימון לטיסות, אך העוני והדלות ששררו בביתם - ליוו אותם גם בשכונות הנסיעות, וכך - לא היה בידם לרכוש אלא כרטיס טיסה אחד, לכלה בלבד...

'אני כאן לבד, לבד, לבד!' - התייפחה הנערה בחדרו של רבי משה, 'אין לי אף אחד בעולם. אני מהרהרת איך תיראה חתונתי, כשצד החתן יתפלא ובצדק, האם זו נערה עזובה? האם זו נערה חסרת משפחה? איזו מין כלה זו שאין אף קרוב משפחתה בחתונתה?' - אמרה הנערה וניגבה דמעות שהתפרצו מעיניה...

'אולי יואיל הרב להגיע לשמחת חתונתי, והרי כל ישראל קרובים ובני איש אחד אנחנו, בבקשה יציג עצמו הרב כקרוב משפחתי, וקרוב משפחה כמו הרב - מסכה על חסרונם של כל קרובי המשפחה!' - פרשה הנערה את בקשתה המפתיעה...

אך הרב דווקא לא עשה מזה ענין, ומיד אורו עיניו. 'בוודאי, אשמח לבוא!' - הגיב במאור פנים, ורשם לפניו את התאריך ושם האולם. 'תנחו דעתך, אני אבוא!' - הבטיח רבי משה לכלה הנסערת, שחשה כי כוחות חדשים ורגועים ננסכים בה לנוכח המחווה המרגשת, והיא יצאה מביתו עליזה וצוהלת...

ככל הסיפור הזה סיפר רבי משה לתלמידו - נהגו, ששמע מהגאון הנודע - דרגה נוספת של גאונות, הפעם במידות ובאחריות לשאת בעול של דאגת הכלה, ולשמחה ביום שמחתה. אך עדיין הוקשה לו: 'ניחא שהרב השתתף בה ארוכות בשמחה, אך מדוע נצרך הרב לחרוג ממנהגו ולבקש לברכה באופן אישי - דבר שהרב אינו עושה גם בשמחות קרובי משפחתו הקרובים ביותר?'

חיך רבי משה והגיב: 'הלא תבין, וזה כה פשוט: אחרי החתונה - כשתשמע הכלה שהייתי והשתתפתי - בוודאי תשמח עד מאוד. אך עד אז, לאורך שעות החתונה, יעיק עליה ליבה, משנה יטריד את מנוחתה, אי שם בירכתי מוחה ברגעיה השמחים ביותר - טטריד אותה השאלה אם אכן באתי, האם הייתי, והאם גרמתי לה לחוש חשובה ונערצת במשפחת החתן... לפיכך פשוט שאחרוג ממנהגי ואפנה לברכה, למען תדע כי הייתי, ואז תוכל לשמוח ברוגע ובאושר!'

כמה מחשבה, תשומת לב, השקעת הבנה וירידה לפרטים, כדאי להעניק ליהודי אחר, כדי לשמחו, לשמוח עמו, לתת לו את התחושה הטובה ביותר שאנו אתו !!

תפילה

ברכת זוקף כפופים

צריך ביאור מדוע נתקנה ברכה מיוחדת על הזקיפה, הרי כבר בירכנו 'מתיר אסורים' שזה כולל את תנועת כל האברים שאינם אסורים וקשורים אלא יכולים לנוע כרצוננו, וא"כ, זקיפתנו לכאורה היא רק פרט ב'מתיר אסורים'?

אכן הזקיפה היא מעלה מיוחדת בפני עצמה, אין הנושא כאן רק מצד יכולת התנועה הפיזית של הזדקפות, אלא קומה זקופה מבטאת את כח המלכות של האדם על כל הברואים (מהר"ל בפרקי אבות), וכידוע האדם מנהיג את כל חלקי הבריאה, גם בעולמות העליונים, ונמצא שאנו מודים להשי"ת על שנותן לנו בכל יום מחדש את כח המלכות על כל הבריאה!

שונה הלכות

כהדרכתם על גדולי התורה להתחוק בהלכות שבת, ונחמקד בל"ו בשבועות הקרובים בהלכות אלו לזכות עמ"י

מעשה במשפחה, שלפני שבת אחד מבני הבית הניח מערכת סטריאו על גג המקפא.

ובשבת כשפתח אבי המשפחה את המקפא, חוט החיבור של המערכת נפל והשתלשל בין המקפא והדלת הפתוחה וחסם את האפשרות לסגור את המקפא, וכמובן שאם ישאירו את המקפא פתוח עלולים המאכלים הנמצאים בתוכו להתקלקל.

מכיוון שהחוט היה בגובה הראש, לא הצליח האב לטלטלה בגופו, ומצד שני חשש לטלטל מכה הדין של 'מלאכתו לאיסור' לצורך מקומו, מכיוון שלהרבה שיטות היתר של 'צורך מקומו' קיים רק כאשר יש איזה שהוא תשמיש היתר בחפץ שמלאכתו לאיסור, ואילו במערכת אין לכאורה תשמיש היתר בשבת.

כיצד אתם הייתם נחלצים מפלונטר כזה?

כל אלמנה ויתום לא תענון... כי אם צעוק יצעק אלי, שמוע אשמע צעקתו

אומר הגר"ש פינקוס זצ"ל בתפארת שמשון: "וכן כל אחד ואחד שיעשה עצמו כאלמנה ויתום, כדכתיב (תהלים כז, י), 'כי אבי ואמי עזבוני, וה' יאספני', שאין לו למי לפנות זולתי אל השי"ת... אין ספק שהקב"ה יענה לתפילתו". כלומר, כאשר אדם מרגיש שרק הקב"ה יכול לעזרו, וכך הוא מתחנן לקב"ה מקירות לבו, ייענה משמים.

וכפי שמסופר על ראש ישיבת מיר מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, שבאחת ההזדמנויות בהן התפלל בקבר רחל ביום פטירתה, שמע מעבר למחיצה קול אישה הזועקת בבכייה: אמא רחל! מי כמותך יודעת את הקושי והצער הנורא עימם מתמודדת אם חשוכת בנים בכל יום ויום, אנא הביטי אל דמעוטיי, העתירי והמליצי טוב עלי לפני שוכן מרומים שאוכל להיפקד בזרע של קיימא.

רבי חיים ששמע זאת התרגש עד מאד ואמר לתלמידיו: דעו לכם כי תפילה כמו זו עולה ומתקבלת מיד בשמים, צאו ואמרו לה לאישה זו כי בשנה הבאה אי"ה מבקש אני להשתתף בשמחת הברית שתערך לבן הנולד, ואכן בחלוף שנה, שליח מיוחד בא להזמין את רבי חיים לברית המילה לבנה של אותה אישה.